

„Pošumimo Vojvodinu“ je mreža udruženja i pokreta građana koja probleme i rešenja želi da javnosti učini vidljivim...

Kako do zelenije Vojvodine?

DEJAN MAKSIMOVIĆ,
EKOLOŠKI CENTAR „STANIŠTE“,
VRŠAC

Pod zvaničnim podacima, u AP Vojvodini je pod šumama oko 140 hiljada hektara, što je oko 6,4% teritorije, računajući i velike šumske komplekse na Fruškoj gori, Vrščkim planinama, u Deliblatskoj peščari, Gornjem Podunavlju i sremsko-bosutske šume. Bez ovih kompleksa, najveći broj opština i gradova je potpuno ogoljeno, sa tek par promila površine pod šumama. Stanje je najnepovoljnije u opštinama Srbobran, Temerin i Vrbas. U skladu sa standardima razvijenih zemalja, optimalna površina pod šumom i zaštitnim zasadima je 0,16 hektara po stanovniku. Prema tome, šume i zaštitni zasadi u poljoprivredi bi u AP Vojvodini trebalo da zauzimaju površinu od oko 308 hiljada hektara. To znači da Vojvodini nedostaje oko 170 hiljada hektara novih šuma i zaštitnih zasada, što je pojas širine 17 kilometara

ra i dužine 100 kilometara – od Novog Sada do Subotice.

Šume čuvaju ekosisteme, ublažavaju mikroklimatske ekstreme, poboljšavaju kvalitet vazduha i zemljišta, povećavaju prinose u poljoprivredi, smanjuju štete od poplava i suša, povoljno utiču klimatske promene, kao i na psihičko i fizičko zdravlje ljudi. Iako nema tačnog podatka, štete i izgubljene dobiti zbog nedostatka šuma mogu se u Vojvodini meriti stotinama miliona evra godišnje. Zato iznenađuje činjenica da vlasti na svim nivoima zanemaruju pošumljavanje u priličnoj meri, i to u dugom periodu vremena. To se može

„Koliko donosioci odluka vrednuju određenu vrednost meri se i iznosom opredeljenih sredstava u budžetu. Kada se planira iznos nula dinara, upravo toliko se pošumljavanje i vrednuje.“

lako uočiti čim se malo istraži primena Zakona o šumama i Zakona o poljoprivrednom zemljištu, koji propisuju nadležnosti za pošumljavanje i podizanje vetrozaštitnih pojaseva.

Zakon o šumama propisuje naknade za korišćenje, kao i za promenu namene šuma. Prihodi od ovih naknada pripadaju republičkom i pokrajinskom budžetu u iznosu od 70%, kao i budžetima lokalnih samouprava u iznosu od 30%. Ova sredstva koriste se kroz fondove za šume. Istraživanjem godišnjih programa i izveštaja pokrajinskog Fonda za šume AP Vojvodine, uočava se nekoliko problema. U poređenju sa potrebama, sredstva Fonda su izrazito nedovoljna. Tako su u poslednjih šest godina (2014-2019) prihodi od naknada iznosili oko 535 miliona dinara. Sledeći problem je što se od tih sredstava vrlo malo izdvaja za pošumljavanje, dok se najviše novca, više od dve trećine, troši za izgradnju šumskih puteva, što je aktivnost korišćenja šuma. U periodu 2016-2018. godine, na izgradnju šumskih puteva potrošeno je između

69 i 78 miliona dinara godišnje, dok je za podizanje novih šuma trošeno samo između 5,8 i 13,9 miliona dinara. Ovi podaci prikazani su u Tabeli 1.

Dodatni problem je što se za pošumljavanje sve manje novca planira, a još manje od toga izvrši. Od 62 miliona dinara (402 hektara) planiranih u 2016. godini, došlo se na 11,8 miliona dinara (95 hektara) u 2018. godini. Takvim tempom trebaće par hiljada godina da se postigne optimalna pošumljenost. Najekstremniji primer zabeležen je u 2020. godini, kada su rebalansom budžeta iz programa Fonda za šume AP Vojvodine izbrisane sve aktivnosti i sredstva za pošumljavanje. Tako smo došli u apsurdnu situaciju da u fondu za šume nema para za pošumljavanje, što potpuno obesmišljava postojanje fonda. Koliko donosioci odluka vrednuju određenu oblast meri se i iznosom opredeljenih sredstava u budžetu. Kada se planira iznos nula dinara, upravo toliko se pošumljavanje i vrednuje.

Ne koriste se dovoljno ni mogućnosti iz Zakona o poljoprivrednom zemljištu. U Programu zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta, jedna od propisanih mera je podizanje vetrozaštitnih i poljozaštitnih pojaseva. Ali manje od trećine od 45 opština i gradova u Vojvodini ima u svojim programima ovu aktivnost, sa minimalnim iznosima, koji su svake godine sve manji, što je prikazano u Tabeli 2.

Ni to nije sve. Čak i kada bi se u budžetima opredelilo znatno više novca, ne bi moglo da se potroši više nego što se troši sada, jer postoji još čitav niz problema koji pošumljavanje

Tabela 1.	2016.	2017.	2018.
Pošumljavanje – podizanje novih šuma	10.140.241	13.922.714	5.854.360
Melioracija degradiranih šuma	3.625.300	-	-
Izgradnja šumskih puteva	69.074.100	78.367.600	69.855.701
Unapređivanje rasadničke proizvodnje	6.991.018	5.211.095	17.374.087
Stručna i savetodavna podrška	8.001.438	4.444.397	2.479.446
Izrada programa, izveštaja, istraživanja	2.820.000	861.000	9.536.568
UKUPNO	100.652.097	102.806.806	105.100.162

Tabela 2.		
Godina	Zbirni iznos u dinarima	Broj JLS koje kroz program zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta finansiraju podizanje vetrozaštitnih pojaseva.
2016.	49.398.167	11
2017.	40.093.219	14
2018.	33.395.065	10
Ukupno	122.886.451	

ograničavaju ili onemogućavaju. To su nerešeni imovinsko-pravni odnosi na poljoprivrednom zemljištu, neusaglašenost podataka iz katastra sa stanjem na terenu, zatim nezainteresovanost lokalnih samouprava i drugih aktera za konkurse za pošumljavanje, nevoljnost da se poljoprivredno zemljište u državnoj svojini izdvoji za pošumljavanje, nedostatak i broja i kvaliteta sadnica, problemi u rasadnicama, itd. Treba navesti još i pošumljavanje ekološki manje vrednim vrstama i „plantažno šumarstvo“ klonskim vrstama. I ovakve površine se statistički vode kao šume, iako se radi o poljoprivrednoj proizvodnji za potrebe drvne industrije.

Mrežu „Pošumimo Vojvodinu“ u januaru 2020. godine osnovalo je 24 udruženja i pokreta građana. Osnovni cilj mreže je očuvanje i unapređenje postojećih šuma, kao i povećanje površina pod šumama u AP Vojvodini. Kako bi se ostvario ovaj cilj, mreža deluje na povećanju uticaja javnosti na donosiocima odluka, zatim na razvijanju svesti o važnosti očuvanja šuma i pošumljavanja na zaštitu prirode, poljo-

privredu, ekonomiju, te na medijskoj vidljivosti činjenica i problema u vezi pošumljavanja, kao i načina za njihovo rešavanje.

Mreža deluje u cilju rešavanja svih navedenih problema. U nastupajućem periodu planiraju se opsežna istraživanja postojećeg stanja, zatim aktivnosti javnog zagovaranja izmena Zakona o šumama i Zakona o poljoprivrednom zemljištu, obuke za lokalna udruženja građana, poljoprivrednike, učenike, novinare, potom pravne akcije, a svakako i akcije pošumljavanja. Ideja je da mreža uskoro postane nezaobilazna zainteresovana strana u procesu odlučivanja.

Mreža je otvorena za nove članice. Potrebno je da udruženje ili pokret građana koji želi da se učlani deluje u bar jednoj od sa šumama povezanih oblasti (zaštita životne sredine, zaštita prirode, socijalna ekologija, poljoprivreda, ljudska prava, borba protiv korupcije, omladinski rad i slično), zatim da je prepoznato po aktivizmu, kao i da iskreno zastupa vrednosti građanskog društva, da je slobodno i nezavisno u svom radu. ■

O ekološkom značaju šuma

Biodiverzitet šuma odnosi se na sve oblike života koji se nalaze u šumovitim područjima i na ekološke uloge koje oni obavljaju...

MILAN RUŽIĆ,
DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I PROUČAVANJE PTICA SRBIJE
NOVI SAD

Šumski ekosistemi su dinamične zajednice živih bića (mikoorganizama, biljaka, gljiva, životinja) i njihovog neživog okruženja, koji deluju kao funkcionalna celina, gde je drveće ključna komponenta sistema. Šumski ekosistemi su kritična komponenta biodiverziteta na svetu, jer su mnoge šume biološki vrednije od ostalih ekosistema. Posebno je značajno istaći da više od 80 odsto kopnene svetske flore i faune naseljava šume.

Šume pokrivaju 31 odsto globalne kopnene površine. Šume nisu podjednako rasprostranjene. Više od polovine svetskih šuma nalazi se u samo pet država (Rusija, Brazil, Kanada, SAD i Kina), a dve trećine šuma u svega deset država. Oko polovine šumskih površina je relativno netaknuto, a više od trećine je prašumskog tipa.

Biodiverzitet šuma odnosi se na sve oblike života koji se nalaze u šumovitim područjima i na ekološke uloge koje oni obavljaju. Može se razmatrati na različitim nivoima, uključujući ekosistemski, predeoni, specijski, populacioni i genetski diverzitet. Složeni odnosi dešavaju se unutar i između ovih nivoa. Ova isprepletana omogućava organizmima da se prilagode neprekidno promenljivim uslovima životne sredine i da održe funkcije ekosistema.

Nije svaka grupa drveća šuma

Prirodna šuma potiče od izvornog šumskog pokrivača, tj. šume koja se reprodukuje prirodno, koja se spontano

stvorila na tom mestu i koja se sastoji od prirodno useljenih i autohtonih vrsta drveća i sojeva. Prirodnom šumom se može upravljati u određenoj meri, a može biti i potpuno neupravljana (netaknuta, neintervenirana šuma ili strogi šumski rezervat).

Na svaki deo šume, direktno ili indirektno utiče ljudska aktivnost; bilo iz šumarskih poslova, seče, sadnje i odvodnjavanja, ili manipulacijom režima ispaše, zagađenjem vazduha, sprečavanjem migracije i širenja prirodnih vrsta i uticajem na količinu dominantnih vrsta u pejzažu. Da bi se smatrala prirodnom, šuma ne mora biti oslobođena ljudskog uticaja. Posle odgovarajućeg vremena bez intervencije, prethodno gazdovana ili degradirana šuma može razviti neke od osnovnih struktura prašume i smatrati se prirodnom šumom.

Ljudi su tokom istorije naučili da sade, tj. da osnivaju šume zarad mnogih potreba. Sadene šume mogu biti različite, u skladu sa osnovnom namenom. Sadena šuma se u zrelosti pretežno sastoji od drveća uspostavljenog sadnjom i/ili namernom setvom. Plantažna šuma je intenzivno gajena sadena šuma koja se u zrelosti sastoji od jedne ili dve vrste, ima jednu starosnu klasu i ima

„Šume štite zemljište od erozije, regulišu protok vode i vezuju ugljenik iz atmosfere. Oko i unutar urbanih područja neophodne su za dotok svežeg vazduha, smanjenje prašine i buke.“

pravilan razmak između drveća. Šume koje su zasadene za obnovu ili zaštitu ekosistema i šuma često podsećaju na prirodnu šumu, te se ne smatraju plantažnim.

Plantažne šume, posebno one u kojima rastu strane vrste drveća, ne samo da podržavaju znatno manji diverzitet vrsta gljiva, biljaka i životinja, nego su i centri širanja invazivnih vrsta, pre svih biljaka. Plantažne šume naseljavaju vrste koje su generalisti, tj. vrste sa manjim ekološkim prohtevima, dok iz njih u najvećoj meri odsustvuju vrste koje su specijalisti, odnosno one sa većim ekološkim prohtevima, a koje su po pravilu ugrožene.

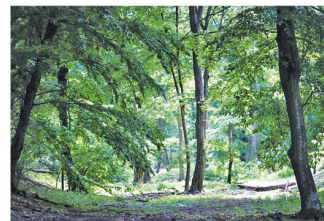
Šume i ekosistemske usluge

Ljudi imaju direktne i indirektno koristi od šuma. Te blagodeti su, između ostalog, ishrana, pristup čistom vazduhu i vodi, zdravlje, sigurnost i uživanje. Šume štite zemljište od erozije, regulišu protok vode i vezuju ugljenik iz atmosfere. Oko i unutar urbanih područja neophodne su za dotok svežeg vazduha, smanjenje prašine i buke. One takođe služe kao zaštitni slojevi mikroklimatima protiv urbane toplote. Sve pomenute koristi povećavaju blagostanje ljudi, što je ključni cilj upravljanja društveno-ekonomskim sistemima. Međutim, ne mogu se sve koristi od šuma meriti u ekonomskom smislu.

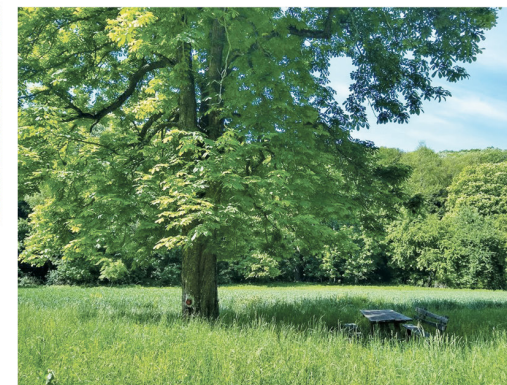
Dobrobit brojnih biljaka i životinja, uključujući mnoge zaštićene i ugrožene divlje vrste, direktno je povezana sa šumskim ekosistemima. Štaviše, šumski zabrani takođe igraju ključnu ulogu u olakšavanju kretanja vrsta, kroz njihovu povezanost sa drugim ekosistemima.

Ugroženost šuma

Čak i da se ukupna površina svetskih šuma ne smanjuje, šume su izložene mnogim pretnjama. Pored neodržive prakse gazdovanja, zagađenja vazduhom i klimatskih promena, šumama takođe preti usitnjavanje zbog brzog širenja urbanih područja, transportnih i energetske mreže (putevi, pruge, dalekovodi). Ugroženo je i zdravo funkcionisanje šumskih ekosistema i biodiverziteta koji neguju. ■

Lepota predela pod šumom nije samo ugodnost za naše oči, ona često dovodi do trenutaka ušišćenja u kojima se događa dublja spoznaja vrednosti takvih krajolika...

Suptilni svetovi šuma

BUDIMIR BABIĆ,
EKOLOŠKO UDRUŽENJE „AVALON“,
VRŠAC

Kada se govori o vrednostima šuma i razlozima zašto ih treba sačuvati ili uvećati površine pod njima, kao važan aspekt se često zanemaruje duhovno-duševna dobit za sve one koji dolaze u dodir sa predelima u kojima je drveće dominantno. Ovaj argument se obično izostavlja, jer smo prilično zaronjeni u materijalističke trendove i s toga radije baratamo tezama za koje postoje materijalni dokazi zasnovani na merljivim indikatorima. Ipak, i ta druga strana postoji i izostavljati je isto je što i tretirati poluistine kao potpuna znanja, iz čega mogu nastati mnoge obmane i pogrešne osnove za donošenje zaključaka.

Lepota predela pod šumom nije samo ugodnost za naše oči, ona često dovodi do trenutaka ušišćenja u kojima se događa dublja spoznaja vrednosti takvih krajolika. To što nas svakako doživljava oplemenjuju ima dalekosežan uticaj na kvalitet našeg unutrašnjeg života, na finoću naše percepcije ostalih bića iz okruženja, na razumevanje smisla solidarnosti s njima... Spontano nastale šumske

sastojine, takođe, predstavljaju odmor i okrepljenje od onog čime smo svakodnevno okruženi, jer živimo na mestima koja su uglavnom oštećena ljudskim trapavim intervencijama: neprijatnim slikama devastiranja tla, problematičnim kompenzacijama za nedostatak zelenila, čak i zagađenjima koje registruju naša čula.

Boravak u šumi, odnosno konkretno osvedočenje o skladnom funkcionisanju šumskih ekosistema, s jedne strane nam pruža doživljaj dubokog mira i spokojstva, a sa druge nudi osveženje čistom energijom, čija emisija više nego blagotvorno deluje na nas. To u potpunosti odgoneta smisao i lepotu naše zajedničke egzistencije na ovoj planeti i time doprinosi stvarnom

razumevanju povezanosti i srodnosti svih bića.

Sve ovo ukazuje da iole prisutna otvorenost za doživljaj šume može doneti posetiocu duhovno-duševno pročišćenje, nove spoznaje, buđenje od tada skrivenih potencijala ličnosti i, svakako, inspiraciju za nova sagledavanja sebe i sveta.

Naravno sve što je ovde napisano može se oboriti ukoliko usledi zahtev za fizičkim dokazima teza koje su iznete, ali postoje svakako i drugi načini provere, recimo iskustveni. Sledeći put kada budete boravili u šumi, obratite pažnju na svoje unutrašnje stanje prilikom ulaska i izlaska iz nje. Verujem da ćete uočiti razliku nastalu ne samo na osnovu fizičkih dobrobiti. ■

INFO O ŠUMI

Šuma voli naše disanje. Ona nas uči kako kvalitet našeg života zavisi od sposobnosti prepoznavanja lepote.

Šuma voli sva naša čula. Nju ne posmatramo, već doživljavamo. Ušavši u šumu unutra smo u lepoti, u božanskom umetničkom delu.

Šuma nas bezustavno voli. Ako se dopustimo da barem na kratko mirujemo negde u šumi osetićemo kako nas napuštaju strahovi, sebičije, sujeta i ljutnja i to pročišćenje će nas učiniti otvorenima za talase ljubavi koje nam ona šalje. Šuma iznova i iznova obnavlja naše zajedništvo svojim čistim i nepresušnim davanjem. Ako se bivajući u njoj zagledamo dublje u sebe, videćemo da je prizimanje sa bićima iz okruženja ono što nas vodi ka našem pravom stanju, ka postojanju bez zabluda koje nam donosi naša odeljenost i opsesivna okrenutost sebi.

Ekološki aktivizam na primeru odbrane šuma

Cilj nam je da skrenemo pažnju javnosti i institucija na problem, da utičemo na izmenu neodržive prakse gazdovanja šumama, na izmenu javnih politika koje su se pokazale neodgovarajućim za zaštićena područja prirode...

DRAGANA ARSIĆ,
POKRET „ODBRANIMO ŠUME FRUŠKE GORE“,
NOVI SAD

Kad se govori o ekološkom aktivizmu, gotovo uvek je prvo pitanje – kako se javlja potreba da se zaštiti priroda, da se preduzme nešto konkretno. A potom se postavi i pitanje kako da se zajednica okupi oko iste potrebe i kako se zajedno radi na promeni, na ostvarenju zajedničkih ciljeva i vrednosti.

Početak je svakako velika ljubav prema prirodi i jaka veza sa prirodom, s obzirom da mi ekološki aktivisti puno vremena provodimo u prirodi. Naša potreba se javila iz saznanja da je priroda globalno izuzetno ugrožena ljudskim aktivnostima, u sistemu eksploataorskog i konzumerističkog odnosa.

Pokret „Odranimo šume Fruške gore“ osnovan je pre skoro dve godine. Sa ove vremenske distance možemo reći da je najjači pokretač za aktivizam zapravo naša stvarnost, odnosno izuzetno negativna situacija u Srbiji po pitanju ugroženosti gotovo svih prirodnih resursa, kao i nespremnosti institucija da, sa jedne strane, zaustave ovaj negativan proces, a sa druge strane i samo učestvovanje institucija i donosilaca odluka u uništavanju prirodnih resursa, preko generisanja i tolerisanja nezakonitosti. Sigurno je da se ta potreba javila i pod uticajem ličnog stava nepristajanja na nepravdu, što je zapravo i lična etika, ili ono što se vrlo često naziva potrebom za odbranom javnog interesa.

Okupili smo se oko potrebe da preduzmemo nešto konkretno protiv enormnih seča. Svakodnevnim boravkom na

Fruškoj gori svojim očima videli smo da su seče postale enormne, da se nikad nije toliko seklo kao poslednjih godina. Cilj nam je da skrenemo pažnju javnosti i institucija na problem, da utičemo na izmenu neodržive prakse gazdovanja šumama, na izmenu javnih politika koje su se pokazale neodgovarajućim za zaštićena područja prirode. Tu pre svega mislimo na Zakon o zaštiti prirode i Zakon o nacionalnim parkovima. I naravno, da što više ljudi mobilisemo u tom pravcu.

Uništavanje šumskih ekosistema i predoone lepote na Fruškoj gori su postali toliko vidljivi, da su šumske staze sa raznim planinarskim markacijama počele da liče na drvare, sa enormnom količinom trupaca na njima, ili na područje intenzivne šumarske industrije, zbog teške mehanizacije. Pred našim očima su počele da nestaju šume hrasta, bukve, lipe sa bogatim biodiverzitetom, biljnim i životinjskim vrstama koje su zaštićene, a neke i na crvenoj listi IUCN, kao strogo zaštićene. Nebrojene ogoljene padine pod parlogom i invazivnim rastinjem bile su više nego očigledan dokaz da je upravljač, Javno preduzeće „Nacionalni park Fruška gora“ šumarstvo, kao svoju sekundarnu delatnost, pretvorio u primarnu. Proizvodna funkcija šuma postala je prioritarna, u odnosu na ekološku i socijalnu funkciju, što je poražavajućnost. Sigurno je da se ta potreba javila i pod uticajem ličnog stava nepristajanja na nepravdu, što je zapravo i lična etika, ili ono što se vrlo često naziva potrebom za odbranom javnog interesa.

Okupili smo se oko potrebe da preduzmemo nešto konkretno protiv enormnih seča. Svakodnevnim boravkom na

koji amortizuje nezadovoljstvo, pasivizira ljude ili im preusmerava pažnju sa suštine na tzv. green washing marketing. Taj kvazi-ekološki aktivizam se lako prepoznaje, jer on nema eksplicitne kritičke stavove prema institucijama i donosiocima odluka, pa samim tim i zamagljuje probleme i udaljava od rešenja. Sa druge strane, saradnja sa drugim aktivistima, grupama i pokretima koji se bore za slične, iste i srodne ciljeve i međusobna podrška su jako značajni. Prisutno je i fragmentisanje ekološkog aktivizma na lokalne nivoe i teme, što je logično kad je u pitanju autentičan građanski aktivizam i pre svega njegov početna faza. Ljudi se okupljaju oko odbrane svoje lokalne životne sredine, ali je faktor solidarnosti i pružanja međusobne podrške jako bitan, najviše zbog stvaranja zajedničkog fronta za neke strateške teme, na primer, izmene zakona ili promena modela upravljanja zaštićenim područjima, ili borbi protiv mini hidroelektrana. Za ove teme je potrebna široka mreža podrške koja uopšte ne mora da bude formalno-organizacionog tipa. Šta više, u ovoj fazi nastajanja lokalnih građanskih ekoloških inicijativa bilo bi i kontraproduktivno utapanje u neke objedinjene velike formalne saveze, zato što mislimo da je bitno da upravo lokalno ojačaju, da steknu kredibilitet i poverenje građana, i na taj način očigledan dokaz da je upravljač, Javno preduzeće „Nacionalni park Fruška gora“ šumarstvo, kao svoju sekundarnu delatnost, pretvorio u primarnu. Proizvodna funkcija šuma postala je prioritarna, u odnosu na ekološku i socijalnu funkciju, što je poražavajućnost. Sigurno je da se ta potreba javila i pod uticajem ličnog stava nepristajanja na nepravdu, što je zapravo i lična etika, ili ono što se vrlo često naziva potrebom za odbranom javnog interesa.

U protekle dve godine nije bilo lako održati jedinstven smer, zbog dosta prisutnog kvazi-ekološkog aktivizma,

vode propise, štite opšti i javni interes, da sankcionišu nezakonite radnje. Nažalost, zbog partokratskog ustrojstva institucije su u priličnoj meri postale nefunkcionalne. Ali, ipak treba tražiti pukotine kroz koje se dolazi do njih, na primer, inspekcijским prijavama. To uopšte nije lak posao, jer zahteva prave informacije, saradnike, insajdere, stručne konsultacije, aktivnosti na terenu, dakle široki monitoring. Iskustvo je pokazalo da su mediji izuzetno bitni, da nisu dovoljne samo društvene mreže i da objektivno medijsko iznošenje tema u širu javnost stvara veliki pokretački talas.

Nepoverenje građana je na početku bilo izraženo, što je očekivano, s obzirom na celu društveno političku situaciju. Ali kako smo razvijali našu institucionalnu pravnu borbu, pre svega putem podnošenja velikog broja osnovanih inspekcijских prijava za nesavesne radnje na Fruškoj gori i kako su te prijave počele da imaju i svoje epiloge u vidu podnošenja prijava za

prekršaje i privredne presteupe, tako je i poverenje raslo, kao i naša ekološka aktivistička zajednica na Fejsbuku. Ali su, ipak, pasivnost i nezainteresovanost za ekološke teme prisutni kod velike većine građana. Vrlo je vidljiva erozija etičkih principa i sistema vrednosti i odsustvo svesti o zajedničkom interesu. Ali nas to ne obeshrabruje zato što znamo u kakvom društvu živimo i kako se formira javno mnjenje. Podrška građana će rasti u meri u kojoj se mejn-strim mediji budu otvarali za ekološke teme i pre svega za autentične građanske ekološke inicijative i njihove konkretne borbe i aktivnosti. Ovo je jako bitno jer se javnosti mora stalno ukazivati da država ima obavezu da saraduje sa građanima i to u mnogo većoj meri nego što ima obavezu da saraduje sa investitorima i upravljačima koje postavlja, jer građani su poverili javna prirodna dobra upravo nosiocima vlasti, da rade za opšti interes, a ne za privatni, investitorski ili partijski. Mediji bi trebalo da infomišu javnost

na način da ljudi sve više shvataju da su ekološke teme istinska potreba, a ne dokolice ili luksuz. Mediji bi trebalo i da „izvlače na crtu“ stručnjake zaposlene u institucijama i organima vlasti i traže odgovore na pitanja ekoloških aktivista. Pogubno je to što stručnjaci teško izlaze iz svoje zone komfora, a u isto vreme se ekološkim aktivistima vrlo često spočitava da su neuki i nestručni, jer nisu šumarski inženjeri, biolozi, hidrolozi itd. Ovakva diskreditacija ekoloških aktivista jasna je namera interesnih grupa koje dodatno profitiraju od devastacije prirode zbog bezakonja ili nesavesnog rada.

Na kraju, u proteklih godinu dana vidljivo je ekološko buđenje širom Srbije. Građanke i građani počeli su da se samooorganizuju u odbrani elementarnih uslova života, da se bore za svoje parkove, reke, svoje šume, protiv zagađenja vazduha. Sve su to dobri znaci ranjavanja svesti o tome da mi građani imamo moć u borbi protiv svih devijacija u društvu, a za dostojan kvalitet života. ■

Mali vršački rit

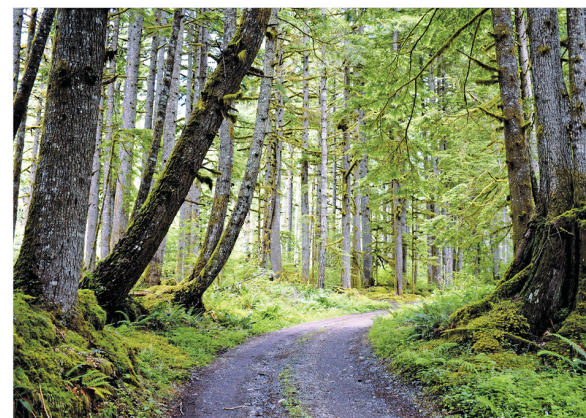
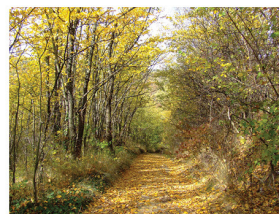

PHOTO BY PAUL DUFFRIE & MARTIN THOMAS ON UNSPASH

Pošumljavanje kao važna društvena akcija

Pokret gorana najstarija je ekološka organizacija u Srbiji. Nastala je pre tačno šest decenija i, na polju ozelenjavanja i pošumljavanja, postigla je izuzetne rezultate...

ALEKSA JEFTIĆ,
POKRET GORANA VOJVODINE,
SREMSKI KARLOVCI

Pokret gorana Vojvodine deo je goranske organizacije Srbije, na koji se u „zlatno doba“ gledalo kao na bitnog partnera. Pokret je tada imao razvijenu rasadničku proizvodnju na oko 120 hektara. Pošumljavanje se planiralo na godišnjem i srednjoročnom nivou, a sprovelo se i po malim mestima i velikim gradovima. Postojao je duh zajedništva i želja da se doprinese kvalitetu okruženja. U akcijama pošumljavanja učestvovala su i druga udruženja, lovačka i planinarska društva, Crveni krst, vatrogasci... Lovačka društva su 1980-tih i 1990-tih godina dobijala na korišćenje državno zemljište i podizale lovne remize, čime su održavale životinjski fond. Tadašnja pokrajinska vlast

podsticala je lokalne samouprave na uvećanje površina pod šumama i zelenilom. Sadni materijal donosio se iz cele ondašnje Jugoslavije. Posebno dobra saradnja postojala je sa Nacionalnim parkom „Fruška gora“ i sa Institutom za topolarstvo, od kojih je obezbeđivan kvalitetan sadni i repromaterijal.

Poslednjih decenija, sticajem različitih okolnosti, broj lokalnih goranskih organizacija samo na području Vojvodine je više nego polupolovljen – sa 30 pao je na 12. U

„Pošumljenost u Vojvodini više od dve decenije stagnira na oko šest odsto, što je daleko od optimalnih 14 odsto. Ali, stanje može da se promeni.“

većini od tih organizacija postojali su rasadnici koji su zadovoljavali potrebu za sadnim materijalom. Međutim, i rasadnički fond je u većoj meri izgubljen. Sa nekadašnjih 120 hektara, poslednjih godina sveo se na nepunih 30 hektara. Time se još uvek bave lokalne organizacije u Subotici, Somboru i Vršcu. Ostale su pogasile rasadnike, jer nije bilo podrške lokalnih samouprava. Broj kadrova nije rastao, niti su oспособljavani novi ljudi. Osnivanjem javnih preduzeća „Vojvodinašume“ i „Vode Vojvodine“, pošumljavanje

prelazili u njihovu nadležnost i od tada se smanjuje uloga nekadašnjih društvenih organizacija. Gorani su potpisnuti u drugi plan i počeli su da se bave drugim aktivnostima, pre svega edukacijom i radom sa mladima.

Pošumljenost u Vojvodini više od dve decenije stagnira na oko šest odsto, što je daleko od optimalnih 14 odsto. Ali, stanje može da se promeni. Pre svega, pošumljavanje se mora shvatiti kao važna društvena akcija. Svuda u svetu vodi se osmišljena kampanja sadnje, tako da u njoj učestvuju svi, od onih najmlađih do najstarijih, što kod nas nije još došlo do izražaja. Potrebno je promeniti pristup, da se na pošumljavanje ne gleda kao na zadatak isključivo javnih preduzeća. Treba promeniti i propise, između ostalog, omogućiti i udruženjima građana da konkurišu za novac za pošumljavanje i rasadničku proizvodnju. Postoje male, usitnjene površine u državnom vlasništvu i najbolje bi bilo da se zakonski izdvoje za pošumljavanje i povere na održavanje udruženjima i lokalnim samoupravama. Ima i puno zaparloženog zemljišta i valjalo bi razmisliti o tome da se promeni njegova namena, kako bi se omogućilo pošumljavanje. Problem predstavlja i velike parcele, na kojima je bila sadnja poslednjih desetak godina u

INFO MREŽA „POŠUMIMO VOJVODINU“

Mreža „Pošumimo Vojvodinu“ trenutno ima 24 članice, udruženja i pokreta građana iz Novog Sada, Sremskih Karlovača, Vršca, Subotice, Vrbasa, Sombora, Bečeja, Gložana, Kovina, Deliblata, Bele Crkve, Novog Kneževca, Sremske Mitrovice i Pančeva. Članice mreže:

Pokret gorana Vojvodine (Sremski Karlovc), Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (Novi Sad), Ekološki centar „Stanište“ (Vršac), Inženjeri zaštite životne sredine (Novi Sad), Pokret gorana Novog Sada, Naučno-istraživačko društvo studenata biologije i ekologije „Josif Pančić“ (Novi Sad), Društvo mladih istraživača „Branislav Bukurov“ (Novi Sad), Pokret „Ođbranim šume Fruške Gore“ (Novi Sad), Udruženje za zaštitu šuma (Novi Sad), Ekološki front (Novi Sad), Dečja ekološka akademija (Novi Sad), CEKOR - Centar za ekologiju i održivi razvoj (Subotica), Ekološki pokret Vrbasa, Pokret gorana Sombora, Udruženje građana „Ekobečej“ (Bečej), Udruženje ekologa „EKOS“ (Gložan - Bački Petrovač), Ekološko udruženje „Avalon“ (Vršac), Prirodnačko društvo „Gea“ (Vršac), Udruženje sportskih ribolovaca „Deliblatsko jezero“ (Deliblato - Kovin), Udruženje građana „Eko zona“ (Kovin), Udruženje građana „Aurora“ (Bela Crkva), Eko centar „Tisa“ (Novi Kneževac), Ruralni centar „Sova“ (Sremska Mitrovica), Udruženje „Zeleni most“ (Banatski Brestovac - Pančevo).

organizaciji različitih grupa, ali o njima sada niko ne brine, a sadnice zahtevaju negu do određenog stadijuma rasta.

Za 60 godina, Gorani su učestvovali u podizanju više od 23.000 hektara šumskih zasada, poljozaštinskih pojaseva, lovnih remiza u Vojvodini, od kojih su sada mnogi posećeni. U ovim akcijama učestvovalo je oko 3,5 miliona ljudi. I danas postoji zainteresovanost za akcije sadnje, što daje nadu da je moguće stvari promeniti. Potrebno je samo ovaj potencijal probuditi i pravilno usmeriti. To može da se dogodi ako se uspo-

stavi dijalog među svim akterima, a civilni sektor da ne bude omalovažavan, nego smatran za integrativni faktor zajednice. Na svima nama je da osmislimo šta bismo mogli da učinimo da se procenat pod zelenilom i šumama u Vojvodini poveća do optimalnih granica. Moramo izaći u prirodu, evidentirati površine, sa stručnjacima napraviti plan i dogovoriti koje vrste treba saditi, ponovo osnovati i unaprediti rasadnike. Na kraju, treba dobro organizovati akcije sadnje, kako bi oni koji dođu da sade, kada se akcija završi, ponovo učestvovali. ■